

PELKÄÄMMIE

ASTRID SWAN LUKI SOMESTA KOMMENTTEJA SIITÄ,
MITEN IHMISET PELKÄÄVÄT LUKEA HÄNEN KIRJAANSA.

LUKEA

HÄNTÄ ITSEÄÄN KIRJAT SURUSTA JA KUOLEMASTA LOHDUTTAVAT.
SIKSI HÄN KOKOAA SURUN KOTIKIRJASTOA.

KUOLEMASTA

HENKILÖ

Talvella 2016 **Astrid Swan** yritti jälleen tehdä musiikkia. Edellisenä vuonna läpikäytyt rintasyöpähoidot olivat ohi. Silloin ilmestyi kirja, jota Swan oli odottanut.

Paul Kalanithin teos *Henkäys on ilmaa vain* kertoo juuri valmistuneen neurokirurgin elämästä sen jälkeen, kun hän on saanut keuhkosyöpädiagnoosin. Kalanithi ei ehtinyt nähdä kirjan julkaisua.

Teos iski kovaa. Kalanithi kuvailee luopumista elämästä, kokemaansa suurta elämäniloa ja elämän arvostusta. Kirja kertoo hänen matkastaan kirjallisuuden alalta neurokirurgiksi.

”Teksti toimi surun paikkana ja ilmaisijana. Se sanallisti paljon tunteita, jotka olivat vielä möykkyinä. Teksti kohtasi kuoleman todellisena menettämättä elämän värejä”, Swan kertoo.

Tuli tunne, että hänen täytyy alkaa etsiä vastaavanlaisia kirjoja.

Viimeisen kolmen vuoden ajan Swan on kerännyt surun kotikirjastoa, jossa on nyt kymmeniä kirjoja. Osa, kuten Kalanithin teos, on tuttuja aiempien artikkeleiden tai blogien kautta. Osa on löytynyt yllättävistä teoksista, esimerkiksi feministisestä tutkimuskirjallisuudesta. Osa kirjoista on tietokirjallisuutta, osa fiktiota. Osa on runoja. Moni on autofiktiota.

Moni käsittelee menettämistä ja suremista, kuten **Joan Didion** *Iltojen sinessä*. Teos kertoo lapsen menetyksen hetkistä, ja samalla se on Swanin mielestä äitiydestä kertovaa kirjallisuutta parhaimmillaan. →

LEMPIKIRJAT MAKUUHUONEESSA. Swanin asunon kaikissa neljässä huoneessa on kirjahyllyjä, joissa on satoja kirjoja. Swan, oikealta nimeltään **Joutseno**, puhuu kodistaan ja nauraa. Vasta piti ostaa uusi kirjahylly. Suurin osa surun kirjoista sijaitsee makuuhuoneessa, kuten valtaosa hänen muistakin lempikirjoistaan.

Vuosia kirjastossa työskennellyt puoliso on huolehtinut kirjojen järjestämisestä. Swan lukee kirjoja koko ajan, osana väitöskirjatyötään, osana luovaa prosessiaan, mutta muutenkin.

”Osa tutkimustani on sitä, että järjestelen teoksia eri tavoin. Silloin näen niiden yhteyksiä. Siksi haluan, että kirjat ovat minulla fyysisesti.”

Kaikki Swanin työ on dialogia muiden teosten kanssa. Keskusteluun osallistuvat hänen sairastamisesta tekemänsä musiikki ja huhtikuussa ilmestynyt *Viimeinen kirjani*. Sen kirjoittamisen Swan aloitti, kun sai kuulla vuonna 2017, että syöpä oli palannut levinneenä ja parantumattomana. Jos hän halusi kirjoittaa kirjan, se oli tehtävä nyt.

Swan kertoo ajattelevansa, että me olemme paljon vähemmän yksilöitä kuin kuvittelemme. Sen sijaan olemme koko ajan vuorovaikutuksessa muihin. Tunteemme ja ajatuksemme soljuvat toisiin ja toisista.

Siksi Swanin kirjan lopussa on laaja lähdeluettelo. Hän haluaa jakaa muille naiskirjallisuuden kaanoninsa, joka näyttää erilaiselta kuin perinteisesti arvostettu kirjallisuuden kaanon.

Swanin taide soljuu esimerkiksi **Audre Lorden** 1980-luvulla julkaistujen päiväkirjamerkintöjen *The Cancer Journalsin* kanssa. Sen luettuaan Swan oppi näkemään surun myös poliittisena.

”Suru voi olla liikkeellepaneva voima. Sen kautta nähtynä saattaisimme tehdä hyvin erilaista politiikkaa, koska suru paljastaa ihmisten särkyvyyden ja herkkyyden.”

Toinen merkittävä surun kirjaston teos on **Lidia Yuknavitchin** *The Chronology of Water*. Se on elämäkerrallinen tarina siitä, miten lapsuuden väkivallasta, lapsen kuolemasta ja itsetuhosta voi pelastua kielen avulla. Surulle antautuminen voi viedä kohti luovaa työtä.

KIRJOITTAMINEN ON LUOPUMISTA. Kirjassaan Swan kirjoittaa:

Kirjoittaminen on surutyö. Se on yritykseni katsoa kuolemaa silmiin ja luopua, mutta samalla kantaa kädessäni sitä, mitä minulla on. Tunnistaa ja antaa nimi. Kirjoittaminen on selviytymiskeino.

Swan kerää kirjastoa läheisilleen, jotka joutuvat jossain vaiheessa elämään menetyksen kanssa. Ilman häntä. Ehkä joku hänen läheisistään löytää kirjoista surun keskellä pelastusrenkaan. Lasten

SURUN KIRJASTOSTA LÖYTYVIÄ KIRJOJA

- Paul Kalanithi: *Henkäys on ilmaa vain* (2016)
- Joan Didion: *Iltojen sinessä* (2011)
- Audre Lorde: *The Cancer Journals* (1980)
- Lidia Yuknavitch: *The Chronology of Water* (2011)
- Nina Riggs: *The Bright Hour* (2017)
- Max Porter: *Surulla on sulkapeite* (2015)
- Atul Gawande: *Being Mortal* (2014)
- Sherwin B. Nuland: *How We Die* (1993)
- Aurora Levins Morales: *Kindling: writings on the body* (2013)
- Rebecca Solnit: *A Field Guide to Getting Lost* (2006)
- Clarissa Pinkola Estes: *Women Who Run With the Wolves* (1992)

ASTRID SWANIN LUKULISTALLA SEURAAVAKSI

- Julie Yip-Williams: *The Unwinding of the Miracle* (2019)
- Mikko With: *Vaimoni vasen rinta ja muuta sairasta* (2019)
- Katriina Huttunen: *Surun istukka* (2019)

kanssa ei voi vielä puhua kaikesta. Kirjaston avulla nämä voivat tutustua Swanin ajatusmaailmaan sitten kun häntä ei enää ole.

”Saan olla mukana siellä, missä en ole mukana.”

Esimerkiksi **Nina Riggsin** *The Bright Hourissa* ja blogissa näkyy kirjoittajan luopumisprosessi. Tämä valmistele perhettään kuolemaansa varten, muun muassa ostaa heille uuden sohvan.

”Kaikki on samaan aikaan hyvin arkista ja jättimäisen merkityksellistä sairauden ja lähenevän kuoleman takia”, Swan sanoo.

Swanin syöpä ei ole ollut aktiivinen kahteen vuoteen. Hän käy kolmen viikon välein ylläpito-hoidoissa sairaalassa. Flunssat kaatavat sänkyyn, mutta muuten hän kuvailee olotilaa normaaliiksi.

Swanin puoliso ei ole vielä lukenut yhtäkään surun kirjaston kirjoista. Mutta kirjat kestävät pidempään kuin ihmiselämä.

Swan ajattelee, että kirjastojen rooli on siirtää eteenpäin tiedon lisäksi tunteita ja viisautta, elämäntuntemyksiä.

LIIAN SURULLISTA? Sosiaalisessa mediassa Swan on nähnyt paljon keskustelua, jossa ihmiset miettivät, uskaltavatko tarttua hänen teokseensa. Onko se liian surullinen.

Swania ihmetyttää, miten monet pelkäävät lukea kuolemaa ja sairautta käsitteleviä kirjoja. Vampyyrit, hirveä väkivalta, kuolema television ruuduilla on monille arkipäivää, mutta menettä-

↑ Astrid Swanin huhtikuussa julkaistu teos *Viimeinen kirjani* käsittelee sairautta. ↓

mistä tai menettämiseen liittyvää surua he eivät uskalla käsitellä.

Kalanithin teoksen jälkeen kuolemasta ja surusta on kirjoitettu yhä enemmän. Aiemmin on ollut tavallista, että kuoleminen on nähty heikkoutena, jolloin vetäytyään pois näkyviltä. Ei ainakaan kirjoiteta kirjoja.

”Ehkä tämä kulttuuri on muuttumassa. Voikin tehdä asioita niin kauan kuin elämää on”, hän sanoo.

Ehkä koko ajan enemmän lukijoita ja kuulijoita uskaltaa sellaisen taiteen äärelle, jonka tekijä odotelee kuolemaa.

”Kun uskaltaa katsoa, tajuaa, että siellä harmaalla alueella on paljon värikästä elämää.” ■